

בבית המשפט העליון

על"ע 3201/06

בפני : כבוד השופטת א' פרוקצ'יה
כבוד השופט א' גרוניס
כבוד השופטת מ' נאור

המערער : הועד המחוזי של לשכת עורכי הדין

נגד

המשיב : בן-ציון צנעני, עו"ד

ערעור על פסק דינו של בית הדין המשמעתי הארצי בתיק
בדי"א 90/05 מיום 9.3.06 שניתן על ידי עו"ד די"ר חיים
משגב, אב"ד, עו"ד בצלאל הוכמן, חב"ד, ועו"ד אמיר
סטמרי, חב"ד

תאריך הישיבה : י"ד בתמוז התשס"ו (10.07.2006)

בשם המערער : עו"ד עמוס ויצמן

בשם המשיב : עו"ד דפנה וינברג

פסק-דין

השופטת מ' נאור:

1. הועד המחוזי של לשכת עורכי הדין מערער לפנינו על פסק דינו של בית הדין המשמעתי הארצי של לשכת עורכי הדין אשר קיבל את ערעורו של המשיב, עו"ד בן ציון צנעני וקבע שהשעיה זמנית שהוטלה על ידי בית הדין המשמעתי המחוזי בתל אביב-יפו בבד"מ 85/05 תצומצם אך ורק לאיסור על הופעות בבתי המשפט.

העובדות

2. המשיב הורשע ביום 20.4.05 בבית משפט השלום בעבירות של גניבה על ידי מורשה וקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות על סך של 150,000 דולר, וכן בעבירות

מס שונות המתייחסות לסכום האמור. דינו נגזר ל-15 חודשי מאסר בפועל, מאסר על תנאי וקנס. בהכרעת הדין קבע בית משפט השלום כי המשיב ייצג את המתלונן, שמואל שטרנקלר, כעורך דין בעסקת רכישת מקרקעין, ובמסגרת זו מסר לשטרנקלר כי מחיר המקרקעין הנו 1,250,000 דולר כשהוא יודע שהטענה אינה אמת וכי מחיר המקרקעין הנו 850,000 דולר בלבד. הוא הביא את שטרנקלר לשלם לו במזומן מעבר לסכום סך של 150,000 דולר אותם קיבל במזומן, ונטל סכום זה לעצמו. המשיב לא רשם סכום זה כהכנסה והשמיט את הסכום מן הדיווח לשנת המס 1997 בכוונה להתחמק מתשלום המס, וכך לא שילם מע"מ בגין סכום זה. על פסק דינו של בית משפט השלום הגיש המשיב ערעור לבית המשפט המחוזי.

3. לאחר הרשעתו של המשיב הגיש הועד המחוזי לבית הדין המשמעתי במחוז ת"א-יפו בקשה להשעיה זמנית לפי סעיף 78(ב) לחוק לשכת עורכי הדין, תשכ"א-1961. בית הדין המחוזי קיבל את הבקשה וקבע כי המשיב יושעה מעיסוק בעריכת דין עד להחלטה בערעורו בבית המשפט המחוזי. על החלטה זו הגיש המשיב ערעור לבית הדין המשמעתי הארצי.

פסק הדין של בית הדין המשמעתי הארצי

4. בפסק דינו ציין בית הדין הארצי את השיקולים המרכזיים העומדים בפניו (פסקה 12 לפסק דינו):

"השיקולים יהיו איפוא, ראשית, כבודו ומעמדו של מקצוע עריכת הדין. שנית, הפגיעה האפשרית בלקוחות המשיב. שלישית, מידת 'מסוכנותו' של המשיב, וזו תבחן על פי נסיבותיו האישיות. רביעית, הפגיעה בפרנסתו של המשיב מהווה פגיעה בכבוד האדם שלו ובחופש העיסוק שלו, וכאן יש לציין את דרישת חוקי היסוד שהפגיעה תהיה לתכלית ראויה ובמידה שאינה עולה על הנדרש."

לאור שיקולים אלו, בחן בית הדין את הנסיבות. ראשית, ציין בית הדין כי המערער (המשיב בענייננו) הוא כבן 70 ועוסק בעריכת דין למעלה מ-40 שנה, וכי השעיה זמנית תפגע קשות ביכולתו להתפרנס ובזכותו לחופש העיסוק. שנית, ציין בית הדין הן את התקופה שחלפה מקרות האירועים נשוא האישום ועד להגשת כתב האישום – כארבע שנים, והן את חלוף הזמן מביצוע העבירות ועד למועד הדיון בערעור בפני בית הדין – שמונה שנים בהן לא הואשם המערער בעבירות דומות. בית הדין אף ציין את העובדה כי כתב האישום כנגד המערער לא הובא לידיעת לשכת עורכי הדין על-ידי

הפרקליטות, וכן כי בקשת ההשעיה הזמנית הוגשה כחודש לאחר מתן גזר הדין בעניינו של המערער, ולא בוצע שימוש בסמכות לבקש השעיה על סמך כתב אישום, לפי ס' 78(ג) לחוק לשכת עורכי הדין. מכל אלה הסיק בית הדין כי הנזק העלול להיגרם לציבור כתוצאה מכך שהמערער ימשיך לעסוק בעריכת דין הינו פחות מכפי שטוען ועד המחוז. בנוסף, ציין בית הדין כי הודעת הערעור שהוגשה לבית המשפט המחוזי הינה מפורטת ביותר, וכי באת-כוח המערער לא השאירה אבן על אבן בהכרעתו של בית משפט השלום. עם זאת, ציין בית הדין, בהסתמך על על"ע 19/88 איזמן נ' הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין, פ"ד מב(4) 377 (1988), כי לא ידון בסיכויי הערעור כחלק משיקוליו.

5. עוד הזכיר בית הדין על סמך דבריו של עורך דין צנעני כי דבר הרשעתו של המערער פורסם ברבים על ידי התקשורת, וזאת עקב היותו אדם מוכר בעירו רחובות. מכאן הסיק בית הדין כי לקוח המגיע למשרדו ומבקש את טיפולו יודע על הרשעתו ומבקש בכל זאת שירות משפטי, ועל כן לא נשקפת כל סכנה לציבור. ראוי לציין כי בפני בית משפט זה הבהיר עו"ד צנעני כי למעשה לא נכנסים אליו לקוחות חדשים, אך הוא מבקש לסיים עבודות שהחל בהן עבור לקוחותיו כמו רישום פרצלציות מורכבות, וזאת על מנת שלא לפגוע בלקוחותיו הקיימים.

6. בית הדין ציין בהחלטתו את האופן בו יש לבצע את האיזון בין השיקולים:

9. תכלית ההשעיה הזמנית הינה הגנה על הציבור הנזקק לשירותו של עו"ד מפני הנזק הצפוי מהמשך עיסוקו במקצוע לאחר שהורשע בעבירה שיש עימה קלון.

זאת ועוד, ב"כ המשיב [בא כוח הוועד המרכזי – מ"נ] טוען כי יש לשקול את מקצוע עריכת הדין ככהונה ציבורית, וכשאדם הוכתם בעבירה כה חמורה ראוי שלא ימשיך לכהן בתפקידו.

במסגרת תיק זה אין מקום להכנס למעמדו של עורך הדין אם דומה הוא בכל לכהונה ציבורית, שכן מדובר בהשעיה זמנית.

10. מנגד עומדת השאלה של הפגיעה בפרנסתו של עו"ד שתהיה בגדר מעוות לא יוכל לתקון. במיוחד כאשר מדובר בעו"ד ותיק בגיל מבוגר.

11. השאלה הניצבת תמיד במצב זה היכן תהיה תרופתו של אותו עו"ד. לאחר שהושעה זמנית ואיבד כושר להתפרנס לאחר שזכה בערעורו בבית המשפט. שקילת

השיקולים לכאן ולכאן אינה קלה. מצד אחד, החובה היא לדאוג לכך ששורות הלשכה תהינה טהורות והציבור ייתן אמון בעורכי הדין. מאידך טוען המערער כי הכרעת הדין אינה חלוטה ובפנינו מונח כאמור ערעור מרשים ביותר. על כן עלינו לקחת בחשבון במקרה זה, יותר את הנסיבות של המערער והתיק שבו הוא הורשע.

בסיכומם של דברים קבע בית הדין הארצי כי לאור הפגיעה הקשה הצפויה למערער וללקוחותיו עקב השעייתו הזמנית ולנוכח מידת מסוכנותו הפחותה יש לצמצם את ההשעיה הזמנית שגזר בית הדין המחוזי ולהחילה רק על הופעות בפני בתי משפט באופן שיאפשר לו להמשיך ולנהל את ענייני לקוחותיו במשרדו. על החלטה זו הוגש הערעור בענייננו.

טענות הצדדים בערעור שלפנינו:

7. המערער - ועד המחוז - סמך את ערעורו על החלטתו של בית הדין המחוזי ושם את הדגש בערעורו על הצורך להגן על הציבור מפני המשיב ועל הצורך להגן על מקצוע עריכת הדין. בנוסף טען המערער כי העובדה שלא הוגשה בקשה להשעיה בעת הגשת כתב האישום לפי ס' 78(ג) לחוק לשכת עורכי הדין אינה יכולה להוות אינדיקציה לאי מסוכנותו של המשיב, וזאת כיוון שאין הרי השעיה לפי ס' 78(ג), כאשר הנאשם הוא עדיין בחזקת חף מפשע, כהרי השעייה לפי ס' 78(ב) המופעלת כאשר ההליך השיפוטי הסתיים וניתנה הכרעת דין. המערער אף טען, כי חלוף הזמן מביצוע הפשעים אינו מפחית מן הפגיעה הקשה באמון הציבור הנוצרת מכך שעורך דין שהורשע בגניבה מלקוחותיו ממשיך לעסוק במקצועו.

8. באת-כוח המשיב טענה כי שיקול דעתו של בית הדין הארצי הופעל באופן מידתי ומאוזן, ומנע נזק בלתי הפיך העלול להיגרם למשיב כאשר יזוכה בערעור, כפי שמקווה באת-כוח המשיב. באת-כוח המשיב הזכירה כי הדיון בערעור שהוגש לבית המשפט המחוזי נדחה ביוזמת בית המשפט, עקב החלטת יו"ר ההרכב לפסול עצמה מלשבת בדין. להערכת הצדדים יש לשער כי הערעור יוכרע בערך בעוד כחצי שנה. בנוסף, טענה באת-כוח המשיב כי אל לו לבית המשפט להתערב בשיקול דעתו של בית הדין הארצי, כיוון שכבר נפסק כי יש להתיר שיקול דעת רחב לערכאות המשמעותיות בקביעת הסטנדרטים הנדרשים מעורכי דין (וראו: על"ע 9/89 יובל נ' הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין, פ"ד מד(1) 705 (1990)).

9. לדעתי דין הערעור להתקבל ויש להחזיר על כנה את החלטתו של בית הדין המשמעתי המחוזי. נראה שבית הדין נתן משקל רב מדי לשני עניינים. האחד - סיכויי הערעור על הכרעת הדין. השני - העובדה שלא נתבקשה בקשת השעיה זמנית עם הגשת כתב האישום. בית הדין ציין אמנם בהחלטתו את ההלכה הפסוקה (על"ע 19/88 לעיל) לפיה אין בית הדין בוחן את סיכויי הערעור. עם זאת קשה להימנע מהרושם שבפועל התרשם בית הדין מנימוקי הערעור. זהו גם הרושם העולה מעיון בפרוטוקול הדיונים בבית הדין (ראו למשל עמ' 38 בפרוטוקול הדיון בבית הדין הארצי מיום 29.11.2005). כזכור ציין בית הדין כי באת-כח המשיב "לא השאירה אבן על אבן", וכי הערעור הוא "מרשים ביותר". אשר לאי הגשת בקשה לפסילה זמנית עם הגשת כתב האישום – מההסברים שקיבלנו עולה שמדובר בתקלה של פרקליטות מיסוי וכלכלה, ובנסיבות אלה אין להסיק שהפרקליטות סברה, כביכול, שלא ייגרם נזק מכך שהמשיב ימשיך לעסוק במקצוע עריכת הדין על אף הגשת כתב האישום.

10. ומכאן לעיקר: המשיב הורשע כאמור בעבירות חמורות. חזקת החפות אינה עומדת לו עוד. העובדות בהן הורשע, כפי שמתוארות בהכרעת הדין של בית משפט השלום מעלות תמונה של מעשים פליליים המבוססים בחלקם הגדול על ניצול קשרי האמון שיצר עם לקוחו – המתלונן. נראה שבנסיבות אלו, אין קשר רציונאלי בין ההשעיה החלקית (איסור להופיע בבתי המשפט) לבין החלטתו של בית הדין שלא להשעות את המשיב מעיסוקים אחרים – בראש ובראשונה עיסוק בעריכת דין בין כותלי משרדו. המשיב חטא כלפי לקוחו. אין המדובר בעבירה או עבירה משמעטית הכרוכה בהופעה בפני בתי המשפט אלא דווקא בעבודה בעלת אופי משרדי – עסקי. עבירה של גניבת כספי הלקוח היא עבירה הפוגעת באמון הציבור. בית הדין הארצי ציין בהחלטתו כי בכך שהמשיב יוכל לעסוק בעיסוקו כעורך דין אך לא להופיע בבתי המשפט "לא תיפגע התדמית של עו"ד שהורשע הממשיך להופיע בבתי המשפט והציבור רואה אותו מופיע ומאידך פרנסתו לא תיפגע". לדעתי תדמית המקצוע נפגעת גם כאשר עורך הדין שהורשע בגניבה ממשיך בשאר עיסוקיו. יתרה מזו: אני סבורה שעל לשכת עורכי הדין להגן על הציבור מפני מי שהורשע בסוג כזה של עבירה.

11. אין ספק שהפגיעה שפוגעת השעיה בכבודו ובפרנסתו של עורך הדין פגיעה קשה היא. ואולם, לאחר הרשעה בדין כשחזקת החפות אינה קיימת עוד, אף שפסק הדין אינו חלוט, ובפרט כשמדובר בעבירה הנוגעת במישרין ליחסי עורך דין לקוח, מקובלים

עלי לחלוטין דברים שרשם בהחלטתו השופט א' א' לוי בעל"ע 1905/06 ראש נ. לשכת
עורכי הדין (ניתן ביום 13.3.2006):

"מטרתו של מנגנון ההשעיה הזמנית היא לשמור על רמת המקצוע ועל האמון שרוחש הציבור, ובכלל זה מערכת המשפט, לקהל עורכי-הדין. בבסיסו של מנגנון זה מונחת התפיסה כי על עורך-הדין, המשמש בשירות לקוחותיו ומהווה עזר לבית-המשפט, להיות אמון על שמירת החוק ולגלם בהתנהלותו רמה אתית ומוסרית ההולמת את מקצועו ומעמדו (השוו: על"ע 19/88 אברהם איזמן, עורך-דין נ' הוועד המחוזי של לשכת עורכי-הדין בתל-אביב, פ"ד מב(4) 377, 381; על"ע 4/83 מאירוב נ' הוועד המחוזי של לשכת עורכי-הדין בתל-אביב, פ"ד לט(1) 75, 83; על"ע 2579/90 הוועד המחוזי של לשכת עורכי-הדין בתל-אביב נ' פלוני, פ"ד מה(4) 729, 733). אמת, אין להתעלם מכך שבמקרה שלפנינו, הרשעתו של המבקש טרם הפכה חלוטה, שכן הערעור שהוגש מטעמו לבית-המשפט המחוזי עודו תלוי ועומד. יתרה מכך, ברור גם כי השעיה – ולו זמנית – טומנת בחובה פגיעה בלתי מבוטלת בפרנסתו של מי שהושעה, ואף עלולה להיות לה השפעה על יכולת השתכרותו בעתיד. ברם, מדובר במבקש שנמצא כי חטא בביצוען של עבירות חמורות - הוא ניסה לסחוט עורך-דין אחר, ולשם כך טרח ואסף מידע ומסמכים על פעילות קורבנו, עליו הוא איים בפגיעה בגופו, בחירותו, בשמו הטוב, בפרנסתו ובפרטיותם שלו ושל בני משפחתו. מבלי להביע עמדה באשר לסיכויי הערעור שהגיש המבקש לבית-המשפט המחוזי, או לעניין סיכויי הערעור שהוגש על החלטת בית-הדין הארצי לבית-משפט זה, ברי כי הרשעה בעבירות מעין אלה מטילה צל כבד על יושרו ויכולתו של המבקש למלא את חובותיו המקצועיות."

גם באותו מקרה דובר בהרשעה שלא היתה חלוטה והשופט לוי - מבלי להביע כל עמדה בעניין סיכויי הערעור הפלילי - דחה את הבקשה לעיכוב ביצוע.

12. ולעניין נסיבותיו האישיות של המשיב, כבר נקבע בבית משפט זה, מפי כב' השופט שמגר:

"[...] נסיבות הללו אינן ממצות את מה שטעון שיקול עובר לגזרת העונש, ויש בהן רק נדבך אחד או מרכיב אחד מתוך מרכיבים מספר. זאת ועוד, המשקל היחסי של הנסיבות האישיות בזיקתן לעבירה ולנסיבותיה משתנה ממקרה למקרה, וכל עוד אין מדובר בנסיבות יוצאות דופן, מקובל, בדרך כלל, כי ככל שחומרת

העבירה גוברת, הרי לצורך קביעת מידת העונש פוחת משקלן היחסי של הנסיבות האישיות המקילות. זאת ועוד. כאמור, יש עבירות, אשר בשל אופיין ותוצאותיהן יש בהן משקל יחסי מועט לעברו הנקי של העבריין. למשל, בעבירות צווארון לבן של פקידי בנק או בעלי משרות דומות מדובר, בדרך כלל, על עבריינים, שאין להם עבר פלילי - שהרי אחרת לא היו מגיעים למשרותיהם; אך למרות זאת צוין בבית-משפט זה לא אחת, כי בענישה על עבירות אלו יש לתת משקל רב למעילה באמון, הכרוכה בביצועו של המעשה הפלילי, וליסוד המרתיע, המתחייב למען הגנת כספי המפקידים.

(ע"פ 344/81 מדינת ישראל נ' סגל ואח', פ"ד לה (4) 313, 319-318 (1981)).

גם בענייננו נכון הדבר, אף על פי שאין מדובר בענישה אלא בהשעיה זמנית שתכליתה להגן על הציבור עד לבירור סופי של הערעור.

13. ועניין אחרון: כזכור טוענת באת כוח המשיב, שטענה לטובתו את כל שניתן היה לטעון בטוב טעם, כי אל לו לבית המשפט לקבוע סטנדרטים להתנהגותם של עורכי דין תוך התערבות בהחלטות בית הדין המשמעתי הארצי המורכב מאנשי מקצוע. כבר נקבע כי בית משפט זה יתערב בהחלטותיהן של ערכאות משמעטיות כאשר יהיה סבור ששיקול הדעת הופעל בצורה בלתי סבירה (וראו: על"ע 3224/02 הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בת"א-יפו נ' אזוגי, פ"ד נו(6) 241, פסקה 11 לפסק דינו של כב' השופט אנגלרד (2002)). עמדתי היא כי בית הדין שגה במשקל האינטרסים היחסיים אותם יש להביא בחשבון בשלב שלאחר הרשעה אך לפני שפסק הדין הפך חלוט. קיים צורך להעמיד דברים על מכונם.

סוף דבר: הערעור מתקבל. החלטתו של בית הדין המשמעתי המחוזי מוחזרת

על כנה.

השופטת א' פרוקצ'יה:

אני מסכימה.

שופטת

השופט א' גרוניס:

אני מסכים.

שופט

הוחלט כאמור בפסק דינה של השופטת מ' נאור.

ניתן היום, כ"ה באלול, תשס"ו (18.9.2006).

שופטת

שופט

שופטת